

ENDÜSTRİYEL TASARIM VE FAYDALI MODEL BELGELERİ: UYGULAMADA YAŞANAN SORUNLAR

Daha önceki yazılarımızda da belirttiğimiz gibi Türk Patent Enstitüsü (TPE), endüstriyel tasarım ve faydalı model belgelerini verirken belgeye konu tasarımların ve faydalı modellerin koruma şartlarını taşıyıp taşımadığını incelemesiz. Kısacası, Ülkemizde bu iki fikri mülkiyet hakkı bakımından incelemesiz sistem benimsenmiştir. Bu durumu fırsat bilen bazı açığızler (!) yıllardır bilinen ve piyasada herkesin üretip satışını gerçekleştirdiği ürünlere endüstriyel tasarım ya da faydalı model belgesi almaktadır. Bu belgeler tekel niteliğinde haklar verdiği için belge sahibi rakip firmaların ürünlerini toplatmakta, makine ve kalıplarına el koydurmaktadır. Özetle, sistemin zafiyetinden yararlanan kişiler durumu fırsat bilerek rakip firmaların ocağına incir dikmektedir.

Bugün endüstriyel tasarım ve faydalı model başvurularının yayımlandığı ve TPE tarafından çıkarılan resmi bültenler incelendiğinde başvuruya konu tasarım ve faydalı modellerin yaklaşık %90'ı harc-ı alem olup, koruma şartlarını taşımamaktadır. Bir tasarıma belge verilebilmesi için o tasarımın yeni ve ayırt edici (özgün) olması gerekir. Ve bu yenilik sadece ülkemizde değil, dünya çapında olmalıdır. Demek ki, bir tasarım daha önce sözgelimi, Güney Afrika'da ya da Japonya'da kamuya sunulmuşsa artık o tasarıma belge alınamaz. Faydalı modeller için de aynı şart vardır. Oysa uygulamada incelemesiz sistemi fırsat bilenler eski Mısır'dan kalma tasarımlara dahi belge almakta ve rakip firmaların ürünlerini toplatmaktadırlar. Rakip firma zor durumda kaldığı için, şikayetini ya da davasını geri çekmesi karşılığında bu belgeyi haksız ve hukuksuz bir şekilde edinen kişiye yüklü miktarlarda tazminat ödemek zorunda kalmaktadır. Bu durum böyle sürüp gitmektedir.

Oysa diğer fikri mülkiyet haklarında olduğu gibi tasarım ve faydalı model mevzuatı da, yeni ve özgün buluş ve tasarımları özendirmek, yani ar-ge çalışmalarını teşvik için kabul edilmiştir. Böylece Ülke ekonomisinin diğer ülkelerin ekonomileriyle rekabet edebilsin diye buluş ve özgün tasarım üzerinde **gerçek hak** sahibine tasarımlar üzerinde maksimum 25 yıl, faydalı modeller üzerinde maksimum 10 yıl tekel niteliğinde haklar tanınmıştır. Demek ki, fikri mülkiyet mevzuatının amacı buluşçu ve tasarımcıları teşvik etmektir. Ayrıca bu kişilerin yaptığı ar-ge harcamalarının geri dönüşümünü sağlamaktır. Ülkemizde ise sistem adeta Türk usulü tersyüz edilmiş ve kötü niyetli kişilerin oyuncağı haline gelmiştir. Bu arızalı durumu, değişik platformlarda ifade edip, değişik çözüm önerilerinde bulunmamıza rağmen henüz sözümüzü dinletebilmiş değiliz.

Bir Örnek;

Yukarıda izahını yapmaya çalıştığımız sorunun daha iyi anlaşılabilmesi için daha yeni yaşanmış bir örneğin verilmesinde yarar görüyorum.

Makine sektöründe faaliyet gösteren üretici bir firma (Ü), çikolata makinesi ve kalıpları geliştiriyor ve 2002 yılında ilk makinesini İran'da faaliyet gösteren bir çikolata firmasına satışını gerçekleştiriyor. Ü firması daha sonra yerli, yani Türkiye'de faaliyet gösteren (A), (B) ve (C) firmalarına 2003 yılında makine ve kalıp satışı gerçekleştiriyor. Makine ve kalıp satın alan (A) firması, (Ü)'nün özgün ürününe tasarım ya da patent (veya faydalı model) belgesi almamasından yararlanarak, söz konusu makine kalıpları ile ilgili olarak bir faydalı model başvurusu yapıyor. Başvuru belgesine dayanarak üretici (Ü) de dahil olmak üzere diğer tüm firmalara ihtarname göndererek bu makinelerde çikolata üretiminin kendi tekelinde olduğunu, bundan böyle artık bu çikolataları kimsenin üretemeyeceğini ihtar ediyor. Üretici firmaya da

artık bu makineleri üretemeyeceğini bildiriyor. Aksi taktirde hukuki ve cezai takibata geçeceğini ileri sürüyor. Oysa hakkın (buluşun) gerçek sahibi (Ü)'dür.

Daha sonra makineyi satın alan (A) bununla da yetinmeyerek, üretici de dahil olmak üzere tüm firmalara karşı dava açıyor. Ayrıca üretimi fazla olan (B) firması aleyhine aldığı bir arama kararı ile bu firmanın makinelerini ve kalıplarını mühürletiyor ve ürünlerine el koyduruyor. Bunun üzerine diğer firmalar (A)'nın faydalı model başvurusuna TPE'de itiraz ettiği gibi başvurunun iptalini mahkemeden talep ediyor. Ayrıca mahkemelerden ihtiyati tedbir talep ediyorlar. Ancak tedbir talepleri hızlı görüşülmesi gerekirken, bu konuda da henüz bir karar verilmiş değildir. Esas davalar ise yaklaşık iki yıl sürdüğü için, eğer tedbir kararı verilmezse, iki yıl boyunca (B) üretim yapamayacak demektir. Neden? Haksız ve hukuksuz bir faydalı model başvurusu yüzünden. Neden böyle? Çünkü konu Ülkemizde hakim ve savcılar tarafından henüz anlaşılmamıştır. Bu olayların yüzlerce, belki de binlerce örneği yaşanmaktadır. Bu ve benzeri olaylar ticari faaliyette bulunan herkesin başına gelebilir. Kısacası, herkes potansiyel bir tehlike altındadır.

Sorunun çözümünü, mevzuatın gözden geçirilmesinde ve konu hakkında ilgililerin daha fazla bilgi sahibi olmasında aramak gerekir.